

WEGLOPEN: BANDEN VERBREKEN... OM BANDEN TE ZOEKEN

Onderzoek naar de profielen en de
drijfveren van weglopers

Child Focus
€ 116 000

OP ZOEK NAAR CONTROLE

STUDIE

Heidi De Pauw
Algemeen directeur Child Focus

Elk jaar behandelt Child Focus meer dan duizend dossiers van jonge weglopers. Weglopen is een ingrijpende gebeurtenis met een grote impact op het leven van de jongere en van zijn naasten. Steeds weer blijkt dat het geen probleem is dat op zichzelf staat.

Weglopen is een symptoom van onderliggende problemen waarvoor jongeren geen andere uitweg zien.

Het verdwijnen van een kind is een ingrijpende

gebeurtenis die niet alleen invloed heeft op het leven van zijn naasten, maar ook en vooral op het leven en de ontwikkeling van het kind zelf. Een efficiënte aanpak van deze problematiek vereist een grondige kennis van de dynamieken die hierbij een rol spelen en een multidisciplinaire totaalbenadering voor de preventie en bestrijding van het fenomeen.

Er is duidelijk nood aan meer kennis over het profiel van jonge weglopers: wie zijn ze, waarom lopen ze weg, wat doen ze tijdens hun verdwijning om te kunnen overleven, wat gebeurt er wanneer ze terugkomen of worden teruggevonden, ... In 2004 publiceerde Child Focus een studie over het profiel en de ervaringen van weglopers: 'Weglopen: weg ... van wat?'. Het was de eerste studie in België over weglopers, terwijl weglopen toch geen marginaal probleem is. Jaarlijks behandelt Child Focus meer dan 1.000 dossiers.

Na ruim 10 jaar vond Child Focus de tijd rijp om de resultaten van deze studie te hernieuwen. In onze snel evoluerende maatschappij veranderen de gedragingen van jongeren en blijft ook de context waarin ze opgroeien niet dezelfde. De universiteit van Luik bleek een ideale partner voor Child Focus om deze studie uit te voeren. Als doelstelling werd daarbij vooropgesteld om meer inzicht te verwerven in het profiel en de ervaringen van de hedendaagse wegloper, en om ter zake aanbevelingen te formuleren.

Aan de hand van een literatuurstudie, een grondige tweeledige analyse van de dossiers van Child Focus en een aantal interviews met weglopers werd geprobeerd om antwoorden te vinden op de vragen over het profiel van de wegloper, zijn levenscontext en de dynamieken die een rol spelen vóór, tijdens en na het weglopen.

Weglopen is geen marginaal fenomeen

(op basis van 1694 dossiers gemeld aan Child Focus in 2013 en 2014)

67% meisjes

(67% van de weglopers zijn meisjes, 33% zijn jongens). In 2004 was hun aandeel 50/50.

60% is 14 tot 16 jaar oud.

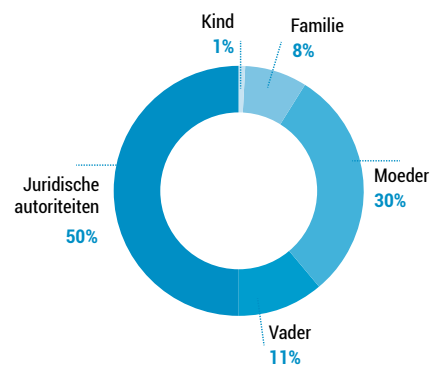
Het aantal weggelopen en aangemelde 17-jarigen daalt tegenover 2004.

In 2004 kwam 1 op 4 uit een instelling, nu is dat 1 op 3.

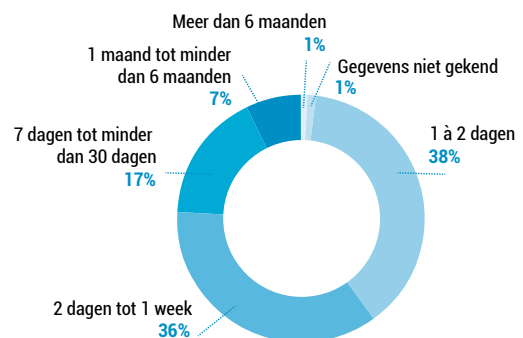
Wie meldt de wegloper het vaakst aan Child Focus:

50% officiële instanties t.o.v. 20% in 2004

49% ouders of familieleden t.o.v. 75% in 2004

Hoe lang? Duur van de weglopperperiodes die bij Child Focus worden gemeld

Bijna 75% blijft minder dan een week weg; 8% blijft langer dan een maand weg.

STUDIE 2

WAT GAAT VOORAF AAN HET WEGLOPEN?

Gezinsproblemen

Tijdens de adolescentie wordt de relatie van een jongere met zijn gezin complexer. Een jongere experimenteert met een nieuwe plaats en met nieuwe rollen. Hij of zij maakt zich los en individualiseert. Dat kan tot wederzijds onbegrip en tot conflicten leiden.

Probleemgedrag

Drugs- en alcoholgebruik, delinquentie, prostitutie... sommige jongeren vertonen reeds probleemgedrag vooraleer ze weglopen. Dat probleemgedrag kan zich echter ook bij invloedrijke personen in hun omgeving situeren. Bijvoorbeeld vrienden met probleemgedrag kunnen leiden tot weglopen en/of tot het overnemen van het probleemgedrag.

Psycho-affectieve kwetsbaarheid

Jongeren die weglopen kunnen aan stemmingsstoornissen lijden. Vooral het risico op depressie is reëel, vaak in combinatie met een moeilijke gezinssituatie. Psycho-affectieve kwetsbaarheid staat echter voor een vrij brede waaier van psychologische symptomen bij de adolescent. De aanmelders van een wegloper omschrijven deze vaak als een adolescentiecrisis of stellen vast dat de jongere op zoek is naar zichzelf.

STUDIE 2

DRIE SOORTEN WEGLOOPSITUATIES

Running from

Jongeren beslissen om iets of iemand te verlaten. Door weg te lopen proberen ze te ontsnappen aan een moeilijke (gezins-) situatie. In ons onderzoek bleken running from-types vaker jongens die voor een korte periode weglopen om uiteindelijk eerder vrijwillig terug te keren. Zij hebben echter de neiging om geen contact met het gezin te onderhouden tijdens de weglooperperiode. Dit type komt het meest voor (in ruim de helft van de dossiers).

Running to

Een jongere loopt weg naar iemand (een vriend, een lief,...) of iets. De jongeren in deze groep zijn op zoek naar avontuur, onafhankelijkheid, zelfstandigheid. Ons onderzoek toonde aan dat running-to types vaker meisjes zijn, langer weglopen en veeleer onvrijwillig terugkeren. Ze behouden echter wel contact met het gezin tijdens de weglooperperiode.

Running to & from

De combinatie van beide situaties is niet uitgesloten. Het is mogelijk dat een jongere beslist iemand of iets te verlaten en zich naar iemand anders begeeft.

Deze drie types hebben als gemeenschappelijk kenmerk dat ze vaak het gevolg zijn van een reactieve en impulsieve reactie. Het gaat om de druppel die de emmer doet overlopen.

METHODOLOGIE: 3 IN 1

STUDIE 1

- 1.694 dossiers
- Een analyse van een algemene sample met alle dossiers van weggelopen minderjarigen die Child Focus tussen 1 januari 2013 en 31 december 2014 opende en afsloot (kwantitatief).

STUDIE 2

- Sample: 228 dossiers
- Van een subsample van de dossiers werd de inhoud (de aantekeningen van de dossierbeheerder van Child Focus) geanalyseerd (kwalitatief).

STUDIE 3

- 22 interviews
- Door te polsen naar de ervaringen van jongeren kon achterhaald worden hoe een jongere deze ervaring beleeft, welke zin hij eraan geeft en hoe hij het een plaats geeft in zijn leven.

STUDIE 3

Het woord dat in de antwoorden steeds terugkeert, is vrijheid. De jongeren die we interviewden, associëren de periode waarin ze wegliepen het vaakst met dat gevoel. Dat vaak kwetsbare jongeren controle willen krijgen over hun eigen leefomgeving is een uiterst belangrijk inzicht voor de preventie van wegloupedrag. Verder valt het op dat vrijheid vaak met andere termen in de mond werd genomen. Deze termen waren vaak negatief van aard.

WEGLOOPERPERIODE: TIJDENS EN ERNA?

Wat jongeren tijdens de weglouperperiode doen, was een nog weinig bestudeerd element. Wel is uit literatuur duidelijk dat de **kwetsbaarheid** die tot het wegloupen heeft bijgedragen de jongere ook tijdens zijn weglouperperiode kwetsbaar maakt. Een weglouper loopt een groter risico op medische problemen en complicaties als hij drugs gebruikt of zich prostitueert.

Bij gebrek aan middelen om voeding of onderdak te vinden, kiezen wegloupers soms ook voor **gevaarlijke oplossingen** zoals delinquentie, drugs, prostitutie of bendevoorming. Maar zelfs zonder deze gevaren, blijft wegloupen nog steeds een hachelijke onderneming.

Wegloupen brengt echter ook een opvallende paradox met zich mee. De jongeren die er het best in slagen om op straat te overleven, zijn het minst geneigd om naar huis terug te keren. Door nieuwe affiliaties en praktijken gaan de jongeren wennen aan bepaalde overlevingsstrategieën die hun leven als weglouper eenvoudiger maken. Daardoor neemt hun ambivalentie af en groeit de vervreemding van het milieu waaruit zij komen, waardoor de wegloupers langer van huis dreigen te blijven of zelfs niet meer terugkeren.

Een terugkeer is geen waarborg voor een happy end. De problemen die het wegloupen veroorzaakten, zijn niet automatisch opgelost. Toch wordt **hereniging** met het gezin vaak aangeraden. Zo zien we bij jongeren die naar hun gezin terugkeerden vaker gunstige gevolgen van het wegloupen dan bij de wegloupers die elders worden ondergebracht. Maar dit positief effect kan afzakken op lange termijn als er geen begeleiding is. Dit houdt risico's in voor herhaaldelijk wegloupen.

We onderscheiden bij de weglopers vijf motivatiedynamieken:

- 1 EMOTIONELE REGULERING:** weglopen om de spanningen te doen afnemen, doorgaans voorafgegaan door het uitproberen van andere methoden om met spanningen of conflicten om te gaan
- 2 TERUGKEER NAAR 'HUIS':** weglopen uit een instelling om naar ouders of familie terug te keren
- 3 DEPRESSIE:** weglopen om los te komen van de omgeving in een poging de pijn te verzachten
- 4 ZOEKEN NAAR BANDEN:** weglopen om te testen hoe sterk de banden met de familie zijn en welke plaats de jongere inneemt
- 5 EEN SIGNAAL GEVEN:** weglopen om gehoord te worden

Met al die problemen op school en zo... Op het einde had ik er genoeg van en ben ik weggelopen."

(Alice, 14 jaar)

DEFINITIE

Een definitie van weglopen is erg belangrijk omdat zij ons een gemeenschappelijke basis biedt om dit bijzondere fenomeen te bespreken, te begrijpen en te voorkomen. Ze zorgt voor eenzelfde referentiekader waar politiemensen, sociale hulpverleners, wetenschappers, ouders en jongeren gebruik van kunnen maken. De meeste definities uit wetenschappelijk onderzoek stellen drie criteria voor als werkdefinitie voor professionals: leeftijd, afwezigheid van toestemming door ouder of toezichthouder/voogd, en duur van de verdwijning. Child Focus heeft geopteerd voor deze definitie: **"Weglopers zijn minderjarigen die hun woonplaats, instelling of pleeggezin zonder toelating hebben verlaten."** Hierin zitten dus de eerste twee criteria, maar niet het derde. Dit biedt ons de mogelijkheid om ook rekening te houden met minderjarigen die slechts gedurende korte tijd weglopen, wat de interventiemarge van Child Focus verbreedt.

Het was niet leuk in de instelling. Ze liepen de hele tijd te schreeuwen. Ik had altijd ruzie met hen of met een van de meisjes van mijn groep. Ik ging nog liever naar A. Ik dacht nergens aan. Ok, ik moest wel met mannen naar bed, maar ik voelde er niets bij omdat ik onder invloed van drugs was."

(Eva, 18 jaar)

Ik was dood van de honger en dus heb ik wat vrienden opgebeld en hebben we een inbraak georganiseerd (...) Ik hou niet van bedelen, dan ga ik nog liever ergens inbreken."

(Tony, 17 jaar)

WEGLOOPERPERIODE: WAT ZINDERT NA?

STUDIE
3

Tijdens hun eerste weglooperperiode verbleven de meeste jongeren bij een vriend. Anderen slaagden er soms in om bij een ander familielid opvang te krijgen (broer, zus, grootouders). **Wanneer een jongere kan rekenen op hulp van zijn familie, loopt hij minder risico op probleemgedrag:** de persoon die hulp biedt, fungeert in dat geval als educatieve referentiepersoon en belichaamt een zekere band met de gezinsomgeving (ondanks het feit dat de jongere die wil ontvluchten tijdens zijn weglooperperiode of hier niet vaak meer komt omdat hij geplaast is).

Wanneer de hulp waarop de wegloper kan rekenen haast uitsluitend uit het netwerk van *peers* komt, bestaat **het risico dat de affectieve banden met de gezinsomgeving worden verbroken** omdat de jongere er tijdens zijn weglooperperiode niet terecht kan. Deze breuk kan leiden tot nog meer breuken (met name in het sociaal leven) en tot het vertonen van probleemgedrag.

Wie op zeer weinig hulp van familie of vrienden kon rekenen, ziet diefstal als een legitiem middel om te overleven. Ze benadrukten daarbij dat ze liever een diefstal pleegden dan hulp te vragen.

Weinig jongeren bleven tijdens hun weglooperperiode in contact met hun familie, bijvoorbeeld via sms'jes of telefoontjes. De meesten zetten hun telefoon zelfs uit om niet gevonden te worden door de politie. Ze voelden de behoefte om zich volledig af te sluiten en compleet te breken met de situatie waaruit ze waren gevlucht.

Zonder mijn vrienden had ik geen plek gehad om te slapen, te eten of te drinken."

(Quentin, 20 jaar)

De terugkeer na een weglooperperiode kan vrijwillig of onvrijwilliger zijn. **Wie uit eigen beweging terugkeerde, deed dat vaak omdat iemand hem of haar aanmoedigde om dit te doen.** Ook het gevoel geen eigen plek te hebben en een zekere intimiteit te missen, kan jongeren ertoe aanzetten om terug te keren. Sommigen legden dan weer uit dat ze niet zouden zijn teruggekeerd als de politie hen niet had teruggebracht.

De meeste van de bevroegde jongeren verklaarden dat **hun weglooperperiode geen enkele positieve impact had op hun leven.** De problematische situatie die ze hoopten op te lossen door weg te lopen, verbeterde dus helemaal niet, en de conflicten bleven aanwezig. Bij anderen verslechterde de situatie zelfs, zodat het weggelopen uiteindelijk een negatieve impact had op hun leven. Wie van thuis was weggelopen en in een instelling werd geplaast, voelde zich daar beter en was blij met deze verandering. Het gebeurt echter dat dergelijke jongeren opnieuw weggelopen, maar dan uit de instelling.

Weglooptrajecten

STUDIE
3

1 WEGLOPEN OP JONGE LEEFTIJD

- Lopen weg voor ze 13 zijn.
- Deze verdwijningen worden als onrustwekkend beschouwd, zowel door de gerechtelijke autoriteiten als door Child Focus.
- Beweegredenen lijken te verschillen naargelang de achtergrond (weglopen uit gezinswoning of instelling)

2 HERHAALDELIJK WEGLOPEN

- Vaak blijft het niet tot één keer weggelopen
- Wie herhaaldelijk weggeloopt, gaat tijdens latere periodes langer weggelopen en breekt zo meer banden
- Wie herhaaldelijk weggeloopt, verblijft vaak bij vrienden

3 WEGLOPEN ALS BEGIN VAN EEN ZWERFTOCHT

- Vaak als gevolg van een gebrekkige hechting aan ouders, school, vrienden
- Wanneer ze terugkeren, moeten ze zich opnieuw verankeren

4 WEGLOPEN ALS THROWN AWAY-JONGERE

- Zijn niet uit eigen beweging weggelopen, maar aan de deur gezet
- Dat aan de deur zetten gebeurt vaak meerdere keren
- Ervaren een intens gevoel van afwijzing
- Hulpverlening kan zorgen voor een terugkeer en re-integratie in het gezin

5 WEGLOPERS DIE HET SLACHTOFFER ZIJN VAN TIENERPOOIERPRAKTIJKEN

- Zijn op zoek naar liefde, aandacht en zelfstandigheid
- Tienerpooiers maken hiervan misbruik
- Worden vaak seksueel misbruikt (prostitutie...)

Ik wilde gewoon niet dat ze tegen mij uitvlogen. Dat is alles. Ik was bang om terug te keren."

(Sophie, 17 jaar)

AANBEVELINGEN

Hoewel een weglopperperiode doorgaans geen oplossing biedt voor hun problemen, omschrijven jongeren deze zelf niet noodzakelijk als negatief. 'Vrijheid' is een term die vaak terugkomt. Het is dan ook noodzakelijk deze drang naar vrijheid mee te nemen in de lessen die we uit deze studie kunnen trekken. Jongeren willen controle krijgen over hun eigen leefomgeving. Een effectieve preventie van wegloupedrag zal dan ook moeten uitgaan van een empowerment van deze jongeren op hun zoektocht naar een toekomstgerichte aanpak van hun problemen.

GEZIN

- **Ouderschapsondersteuning** zou ouders en hun kinderen kunnen helpen om problemen thuis op een duurzame en efficiënte manier aan te pakken. Nieuw samengestelde gezinnen vormen daarbij een specifiek aandachtspunt.
- Cruciaal in de beoogde aanpak is het moment **na de eerste weglopperperiode**. Een groot aantal weglopers houdt het niet bij één keer. **Hulporganisaties** moeten samen met de jongeren – en niet over hun hoofden heen – op zoek gaan naar stabiele oplossingen op lange termijn.

SCHOOL

- Het huidige onderwijssysteem zorgt ervoor dat jongeren die niet binnen de lijntjes kleuren al snel buiten het systeem vallen, waardoor ze het zeer moeilijk krijgen om nog aansluiting te vinden bij de leefwereld van hun leeftijdgenoten. Om dit te vermijden, moeten ze leren om voldoende na te denken voor ze tot daden overgaan, en om **alternatieven** te vinden voor het wegloupen (out of the box-methodieken aanreiken).
- Het is belangrijk dat **jongeren zelf de oplossing in handen nemen**.
- Scholen moeten **gesensibiliseerd worden omtrent de preventie van wegloupedrag**.

JONGERE

LEEFTIJDGENOTEN

- Door **jonge ervaringsdeskundigen** bij het uitwerken van een effectief **preventiebeleid te betrekken**, zouden we de drempel naar de hulpverlening kunnen verlagen.
- Deze jongeren kunnen ook een actieve rol spelen in de uitbouw van een laagdrempelige **eerstelijns hulp (peer-to-peer)** voor jonge wegloupers.
- Ze moeten **ondersteund** worden in hun **natuurlijke functie als bron van steun en informatie** voor elkaar. Daarom is het belangrijk hen concrete instrumenten aan te reiken om elkaar te helpen op momenten waarop anderen het moeilijk hebben.

EMOTIONEEL WELBEVINDEN

- Een hulpverleningstraject moet maatregelen naar voren schuiven nog vóór zich **belangrijke problemen manifesteren**. Jonge wegloupers maken immers regelmatig melding van mentale en emotionele problemen, al dan niet gelinkt aan de puberteit.
- Deze **hulpverlening** moet absoluut **laagdrempelig** zijn (eventueel peer-to-peer). Jongeren hebben immers het gevoel dat ze hun behoeften niet onder woorden kunnen brengen en weten niet waar ze terecht kunnen.
- Jongeren zijn op zoek naar **ademruimte en tijd voor bezinning**. Die ruimte moeten ze kunnen krijgen.

Alle details online

De volledige studie kan u online consulteren: www.childfocus.be/nl/studie-weglopers

Ik liep weg om er niet meer aan te denken. Ik wilde dat ze me een beetje met rust lieten.”

(Margaux, 14 jaar)

Weglopen was aan de ene kant positief want nu hoef ik niet meer terug naar mijn vader. Maar aan de andere kant heeft het nog voor meer problemen gezorgd want nu zit ik opgesloten.”

(Margaux, 14 jaar)

Ik kon nergens slapen. Het was shit.”

(Guillaume, 19 jaar)

OVER CHILD FOCUS

Child Focus is een stichting van openbaar nut en stelt zeven dagen op zeven en 24 uur op 24 alles in het werk om vermiste kinderen terug te vinden en hun seksuele uitbuiting tegen te gaan, offline en online.

CONTACTEER CHILD FOCUS

116 000: op dit gratis noodnummer kunt u terecht om een verdwijning of seksuele uitbuiting te melden (24/24, 7/7).

www.stopchildporno.be: Wie op beelden van misbruik van kinderen op internet botst, kan dit anoniem melden via dit burgerlijk meldpunt.

Algemeen telefoonnummer:

02 475 44 11